

Granada Talebi: Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari, Avrupa Pilot Projeler Programı Sempozyumu No: 5 (COE, 1977)

The Granada Appeal: Rural Architecture in Regional Planning, Symposium No:2 of European Programme of Pilot Projects

Granada, 29 Ekim 1977

Avrupa Konseyi

1. Kırsal mimari ve çevresi yok olma tehdidiyle karşı karşıyadır. Bir yandan geniş arazi birleşmelerini içeren fakat artık geleneksel yapılara uymayan, endüstrileşmiş tarım kalkınması, diğer yandan da çiftçiliğin karlı olmaktan çıktığı alanlardan kısmi veya genel göç nedeniyle kapana kısılmıştır.

2. Doğanın aşırı sömürülmesi tehlikeli bir çevrebilimsel çerçevede dengesizlikle sonuçlanmaktadır. Terk edilen toprak aynı zamanda riskli bir erozyona maruz kalmaktadır. Herkes bu büyük tehlikenin farkına varmalı ve radikal değişiklikler yapılmazsa sadece daha da kötüleşecek olan bir durumu düzeltmek için çaba harcanmalıdır.

3. Avrupa'daki doğal çevrelerin muhafaza edilmesi şunları gerektirmektedir:

(a) teknolojik ilerlemeyi ele alırken çevrebilimle ilgili faktörler de dikkatlice göz önüne alınmalıdır

(b) kıtamızın insan yapımı çevresiyle yakından ilişkili kırsal mimari mirasını korumak ve kullanmak için mümkün olan bütün yollar araştırılmalıdır.

4. Verilen zarar günümüzün kırsal topluluklarında hâkim olan sosyo-ekonomik koşullardan kaynaklanmaktadır. Çare arayışı durumun tam kökenlerinin tekrar gözden geçirilmesine işaret etmektedir. Düzeltici bütün önlemler bu sürece dahil olan toplulukların rızasını ve işbirliğini gerektirmektedir.

5. Bu çabalar zorunlu olarak aşağıdakileri gerektirmektedir:

(a) nüfusun bütün bölgeye dengeli bir şekilde dağılımı;

(b) iş imkânlarının yaratılması ve çeşitli etkinliklerin uydurulması, geleneksel tarım, el sanatları, küçük ölçekli girişimler, boş zaman aktiviteleri gibi. Bunlar toplumların canlanmasına yol açacak ve kırsal kültürel değerleri günümüz toplumunun bütününe yayılacaktır edecektir. Mimari mirasın ve kırsal yerleşkelerin muhafaza edilmesi aynı zamanda böyle bir canlanmanın çok önemli bir etkeni ve sonucudur.

6. Bütünleştirilmiş koruma böylelikle İnsan ve Doğa arasında iyi dengelenmiş bir ilişkiye dayanan uzun dönemli bir sosyal kalkınma politikasına işaret ettiği için bölgesel planlamanın amaçlarından birisi halini almalıdır.

- uygun olduğu gibi belediye veya bölgesel düzeyde demografik ve sosyo ekonomik veri gözlemi: nüfus (yapı ve kompozisyon), ekonomik yapı, aktivite yapısı (iş, gelir);

- sadece uzamsal görünüm açıklaması değil, aynı zamanda alanın tarihi çerçevesinin eleştirisini de içeren bir siteler gözlemi;

- tekil indeks kartları şeklinde katalog haline getirilmiş, ögenin ayrıntılı bir açıklamasını, mimarının bir değerlendirmesini, tarihi ve estetik değerlerini, korumanın bugünkü durumunu ve yerleşime göre durumunu içeren bir binalar gözlemi.

7. Katılımcılar yerel yetkililerden şunları talep etmektedir:

1) bütün koruma politikalarının akıllı ve esnek uygulanmasında onlara sorumluluklarını hatırlatmaktadırlar. Aslında, çoğunlukla nüfus tarafından dikkat edilen tavsiyeyi sağlamaktadırlar ve kamu binalarını kullanmada oluşturdukları örneğe göre, diğerlerinin çabalarına yol gösterebilirler;

2) onlara şunları tavsiye etmektedirler:

- kamunun katılımını teşvik etmek için uygun araçların yaratımı:

- i. bütün iletişim tiplerini ve temsilci kuruluşlar konsültasyonunu kolaylaştırmak yoluyla;
- ii. teknik ve finansal yardım yoluyla bu gibi kuruluşların şemalarının yerine getirilmesine yardımda bulunmak yoluyla;

özellikle pilot projeler oluşturarak kendi miraslarının değerine dair kamu bilincini artırmayı amaçlayan faaliyetleri güçlendirmek yoluyla;

- yenileme çalışmasının ve ilgili sahiplerin finansal araçlarının önemini akılda tutarak, bu gibi kaynakların adil dağılımının öncelikli bir temelde yürütülebileceği kamu ve özel fonlar için kanalların sağlanması;

- proje menajerlerinin, planlarını tam olarak geliştirmelerinden önce onlara tavsiye etmek üzere uygun bir mimari yardımın sağlanması;

- mevcut yasalarda bulunacak bütün yasal ve finansal toplanması ve işbirliği.

Sonuçlar

1. Katılımcılar kırsal mimari mirasın sadece estetik değerleriyle değil, aynı zamanda dünyevi bir bilgelik kanıtı olarak da kabul edilmesi gerektiğine hüküm vermektedirler.

Aşağıdaki özelliklere sahip bütün bireysel binaları veya bina gruplarını bu mirasın bir kısmı olarak ele almaya karar vermektedirler:

- agro-pastoral, ormancılık veya balıkçılık aktiviteleriyle bağlantılı;
- tarihi, arkeolojik, sanatsal, efsanevi, bilimsel veya sosyal değere sahip olduğu için veya tipik veya pitoresk doğalarından dolayı faydaya sahip olan;
- manzaraya kattıkları uyumdan dolayı göze çarpan.

Bu miras günümüzde tehdit altındadır. Bu mirasın yok olması tamir edilemez bir kaybın ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

2. Üretim yöntemlerinin mantık temeline dayandırılmasıyla haklı çıkarılan, tarımdaki endüstriyel gelişmeler manzaranın ayrıksı özelliklerinde ve eski yapılara zayıf bir şekilde adapte edilen yeni öğelerin tanıtılması yoluyla yerleşik mirasın tahrifatında anlamlı yapısal değişiklikler gerektirmektedir (çalılar, banklar, dereler vs.). Bu evrime ek olarak kırsal göç olayı gelmektedir: hem bölgesel hem de ulusal düzeylerde büyük demografik ve ekonomik dengesizliği şiddetlendirmektedir; buna genellikle aşağıdaki etkenler eşlik etmektedir:

- tarımsal nüfusun yaşlanması,
- yerleşik mirasın eskimesi ve bunu izleyen yok olması,
- ihmal edilen binaların, yanlış yenilemeler sebebiyle onları orijinal karakterlerinden mahrum bırakan kasaba nüfusu tarafından istilası,
- geleneğe gereken saygı olmadan tasarlanan ikinci evlerin yapımı için yeni binaların çoğalması.

Bu hadiseler yerli kültürün, endüstriyel toplumumuzun hâkim kültürü tarafından yok edilmesine katkıda bulunmaktadır ve bir bütün olarak kültürel mirasın bozulmasına yol açmaktadır. Böylelikle belirli kırsal yerleşimcilerin kendi evlerini şehir modelleriyle değiştirmek için yok ettikleri veya onları değiştirdikleri ortaya çıkmaktadır. Yanı sıra, zayıf planlanan endüstriyel siteler aynı zamanda kırsal çevrenin karakterini ciddi bir şekilde değiştirebilir.

Son olarak, aşırı bir turizm teşviki kırsal yaşamdaki başlıca bozulmasının ve genel çevrelerdeki bozulmanın nedenidir.

3. Katılımcılar şunları hatırlatmaktadır:

- Avrupa Koruma Yılı olan 1970 ve Avrupa Mimarî Miras Yılı olan 1975 tarihlerinin her ikisi de yerleşik alanlarda olduğu kadar, açık kırsal çevrede de toprağın yanlış kullanımına olan yaygın karşı çıkmayı yansıttıkları için Avrupa kamuoyunu ortaya çıkarmıştır:
- Avrupa Konseyi tarafından tasarlanan Avrupa Toprak Tüzüğü'nün benimsenmesi yoluyla, hükümetler belirli mekanikleşme tiplerinin yan etkileri ve toprağın veriminin korunması arasındaki uyumsuzluğa karşı yapılan uyarıyı imzalamışlardır;
- mimari mirasın korunması aslen mevcut doğal veya insan yapımı kaynaklara dayanan dereceli büyüme politikasının bir bölümüdür.

4. Katılımcılar kırsal alanların, kalıcı yerleşim veya boş zaman aktiviteleri için artan ihtiyaçlarla uyum içinde uygun bir yerleşme sağladığını vurgulamaktadırlar.

5. Sonuç olarak, katılımcılar hükümetlere şunları tavsiye etmektedir:

- a) mimari mirasta bütünleştirilmiş koruma politikası aynı zamanda ekonomik ve bölgesel planlama dâhilinde olabildiğince yaygın bir şekilde kırsal alanlarda uygulanmalıdır;
- b) bu politika aktif bir toprak politikasına dayandırılmalıdır;
- c) kasabalarla bağlantılı olarak kırsal bayağlaşmayı azaltmak ve nihayetinde ortadan kaldırmak ve köy yaşamını daha arzu edilir hale getirmek için hoş gidecek etkenler geliştirilmelidir;
- d) kasaba planlaması bütün önemli yeni siteler (endüstri, alt-yapı...) düşünüldüğünde, bu alanlara dair özel bir yer almalıdır;
- e) rekabetçi bir kırsal ekonomide aşağıdaki amaçların arayışı içinde olunmalıdır:

- mevcut binaları, karakterlerini muhafaza ederken işlevlerinin evrimine adapte etmek;
- gereken yeni binaların en olası bütünleşmesini aramak;
- bu gibi amaçlar için, uygun yardım ve kontrol araçlarını sağlamak (mimari ve teknik yardım, estetik denetim);

rekabetçi olmayan kırsal bir ekonomide:

- nadiren karlı olan çiftlik şirketlerinin modernleşmesi için kamu fonlarının tahsis edilmesi yoluyla geleneksel aktiviteleri güçlendirmek;

- gençlerin yerli nüfusun anlamlı bir şekilde yaşlandığı veya anlamlı bir şekilde yaşlandığı ya da dikkate değer bir şekilde azaldığı bölgelerde yerleşmelerini kolaylaştırmanın yanı sıra göç etmelerinin nedenini görerek iş yaratımı ve işlerin bölgelere dağıtılmasına dair aktif bir politika yoluyla yeni aktiviteleri teşvik etmek;

- ekonomik ve kırsal yaşamı aşağıdakiler yoluyla güçlendirmek:

- a. özellikle, gerektiğinde bina çalışmasında yarı zamanlı ve eski binaları restore etme yeteneğinde olan zanaatkarların eğitilmesi ve yerleştirilmesi; kamu ve özel ilişkilerin merkeze bağlı olmamasını ve mevcut miras tarafından sunulan olasılıkların kullanımını iyileştirmek için ikincil ve üçüncül etkinliklerin yaratılması;
- b. yalıtılmış kapalıların yol ve ulaşım sistemleri yoluyla azaltılması; aslen çiftlik tatillerini teşvik etmek yoluyla düzenlenen turizm promosyonu;

- kamu olanakları, mevcut barınakların iyileştirilmesi ve sayfiyelerin sürdürülmesi için fonlar sağlamak.

6. Katılımcılar hükümetlere bölgesel planlama dâhilindeki koruma politikasının sadece korunacak mülkiyetin bir envanteri varsa bunun mümkün olduğu gerçeğini göz önüne almalarını tavsiye etmektedir.

Böyle bir envanter değişik şekiller alabilir:

- 1) genel fayda sağladıkları şeklinde ele alınan doğal ve yerleşik sitelerin özet bir listesi;
- 2) üç alt bölüm içeren daha ayrıntılı bir envanter.

Öğrenci Çevirmen: Pınar Sabuncu Artar

Öğrenci Proje Asistanı: Yaşar Serkal Yıldırım